

Facta: ita amburet misero ei corculum carbunculus.

*Th.* Siquidem istaec vera sunt. *Ph.* Quid merear quamobrem mentiar?

Heus, vos, ecquis hasce aperit? *Th.* Quid istas pultas, ubi nemo intus est?

*Ph.* Aliò credo commissatum abiisse; abeamus nunc iam.

### *Ibid. Scen. III.*

*THEUROPIDES, SIMO.*

690. *Th.* Perii hercle: quid opus est verbis? ut verba audio.

Non equidem in Aegyptum hinc modo vectus fui;

Sed etiam in terras solas, orasque ultimas.

Sum circumvectus: ita ubi nunc sim, nescio,

Verum iam scibo: nam eccum unde aedes filius

Meus emit. Quid ais tu? *Si.* A foro incedo domum.

*Th.* Numquid processit ad forum tibi hodie novi?

*Si.* Etiam. *Th.* Quid tandem? *Si.* Vidi efferri mortuum. *Th.* Hem.

Novum! *Si.* Unum vidi mortuum efferri foras:

Modo cum vixisse aiebant. *Th.* Vae capiti tuo,

700. *Si.* Quid tu otiosus res novas requiritas:

*Th.* Quia hodie adveni peregre. *Si.* Promisi foras:

Ad coenam ne me te vocare censeas.

*Th.* Haud postulo aedepol. *Si.* Verum cras, nisi quis prius

Vocaverit me, vel apud te coenavero.

*Th.* Ne istuc quidem aedepol postulo: nisi quod magis

Es occupatus, operam mihi da. *Si.* Maxime

*Th.* Minas quadraginta accepisti, quas sciam,



A Philolachete. *Si.* Nunquam nummum quod sciam.

*Th.* Quid? a Tranione servo meo? *Si.* Multo id minus.

710. *Th.* Quas ille arrhaboni tibi dedit. *Si.* Quid somnias?

*Th.* Egone? At quidem tu, qui istoc te speras modo  
Potesse dissimulando infectum hoc reddere.

*Si.* Quid autem? *Th.* Quod me absente tecum hic  
filius.

Negoti gessit. *Si.* Mecum ut ille hic gesserit,  
Dum tu hinc abes, negoti quidquam? at quo die?

*Th.* Minas tibi octoginta argenti debeo.

*Si.* Non memini quidem hercle. Verum si debes, cedo.  
Fides servanda' st, nec ire inficias postules.

*Th.* Profecto non negabo debere, et dabo.

720. Tu cave quadraginta accepisse hinc neges.

*Si.* Quaeso, aedepol huc specta, et responde mihi.

Te velle uxorem ajebat Tranio tuo nato dare;

Ideo aedificare hinc velle ajebat in tuis.

*Th.* Hinc aedificare volui? *Si.* Sic dixit mihi.

*Th.* Hei mihi, disperii! vocis non habeo satis.

Vicini, interii, perii. *Si.* Numquid Tranio

Turbavit? *Th.* Imo exturbavit omnia:

Te ludificatus est, et me. hodie indignis modis.

*Si.* Quid tu ais? *Th.* Haec res sic est, ut narro tibi.

730. Ludificatus est me hodie in perpetuum modum.

Nunc te obsecro, ut me bene juves, operamque des.

*Si.* Quid vis? *Th.* I mecum obsecro te, unâ simul.

*Si.* Fiat. *Th.* Servorumque operam, et lora mihi cedo.

*Si.* Sume. *Th.* Eâdemque operâ haec tibi narravero,

Queis me exemplis hodie ille ludificatus.



## Act. V. Scen. I.

TRÂNIO, THEUROPIDES.

Tr. Qui homo timidus erit in rebus dubiis, nauci non erit.

Atque equidem quid id esse dicam verbum nauci, nescio.

Nam herus me postquam rus misit, ut filium suum arcesserem,

Abii illâ per angiportum ad hortum nostrum clanculum.

740. Ostium quod in angiportu est horti, patefeci fores.

Eâque eduxi omnem legionem, et mares, et feminas.

Postquam ex obsidione in tutum eduxi manipulares meos,

Capio consilium, ut senatum congerronum convocem.

Quem quom convocavi, atque illi me e senatu segregant.

Ubi ego video rem vorti in meo foro, quantum potest,

Facio idem, quod plurimi alii, quibus res timida aut turbida est:

Pergunt turbare usque ut ne quid possit conquiescere.

Nam scio equidem nullo pacto iam esse posse clam senem.

Sed quid hoc est, quod foris concrepuit proxumâ vicinia.

750. Herus meus hîc quidem est: gustare ego ejus sermonem volo.

Th. Illicò intra limen astate illic, ut quom extemplo vocem,

Continuò exsiliatis: manicas celeriter connectite.

Ego illum ante aedes praestolabor ludificatorem meum,

Quojus ego hîc ludificabo corium, si vivo, probe.



*Tr.* Res palam est: nunc te videre melius est, quid agas, Tranio.

*Th.* Docte atque astute mihi captandum est cum illo, ubi huc advenerit.

Non ego illi extemplo meum ostendam sensum: mittam lineam;

Dissimulabo me horum quicquam scire. *Tr.* O mortalem malum!

Alter hoc Athenis nemo doctior dici potest.

760. *Verba dare illi, non magis hodie quisquam, quam lapidi, potest;*

Aggrediar hominem: appellabo. *Th.* Nunc ego, ille huc veniat, velim.

*Tr.* Si quidem pol me quaeris, assum praesens praesenti tibi.

*Th.* Euge, Tranio, quid agitur? *Tr.* Veniunt rure rustici.

Philolaches iam hic aderit. *Th.* Aedepol mihi opportune advenit.

Nostrum ego hunc vicinum opinor esse hominem audacem, et malum.

*Tr.* Quidum? *Th.* Qui negat novisse vos. *Tr.* Negat? *Th.* Nec vos sibi

Nummum umquam argenti dedisse. *Tr.* Abi, ludis me, credo: haud negat.

*Th.* Quid iam? *Tr.* Scio, iocaris nunc tu: nam ille quidem haud negat.

*Th.* Imo aedepol negat profecto, neque se has aedes Philolacheti

770. Vendidisse *Tr.* Eho, an negavit sibi datum argentum, obsecro?

*Th.* Quin iusiurandum pollicitus dare, si vellem, mihi;



Neque hasce aedes vendidisse; neque sibi argentum datum.

Dixi ego istuc idem illi. *Tr.* Quid ait? *Th.* Servos pollicitus est dare

Suos mihi omnes quaestioni. *Tr.* Nugas. Numquam aedepol dabit.

*Th.* Dat profecto. *Tr.* Quin et illum in ius iube ire. *Th.* Iam mane

Experiar, ut opinor, certum est. *Tr.* Mihi hominem cedo.

*Th.* Quid si igitur ego arcessam homines? *Tr.* Factum iam esse oportuit.

Vel hominem iube aedes mancipio poscere *Th.* Imo hoc primum volo,

Quaestioni accipere servos. *Tr.* Faciundum censeo.

780. Ego interim hanc aram occupabo. *Th.* Quid ita? *Tr.* Nullam rem sapis,

Ne enim illi huc confugere possint, quaestioni quos dabit,

Hic ego tibi praesidebo, ne interbitat quaestio.

*Th.* Surge. *Tr.* Minume. *Th.* Ne occupassis, obsecro, aram. *Tr.* Cur? *Th.* Scies

Quia id enim maxume volo, ut illi istoc confugiant; sine.

Tanto apud iudicem hunc argenti condemnabo facilius.

*Tr.* Quod agis, id agas: quid tu porro vis serere negotium?

Nescis tu, quam meticulosa res sit ire ad iudicem.

*Th.* Surge dum huc: est consulere igitur quiddam, quod tecum volo.

*Tr.* Si tamen hinc consilium dedero: nimio plus sapio sedens.

790. Tum consilia firmiora sunt de divinis locis.



*Th.* Surge, ne nugare: adspice dum contra me *Tr.*  
Adspexi. *Th.* Vides?

*Tr.* Video: huc si quis intercedat tertius: pereat fame,

*Th.* Qui dum? *Tr.* Quia nihil quaesti siet: mali hercle ambo sumus.

*Th.* Perii. *Tr.* Quid tibi est? *Th.* Dedisti verba *Tr.*  
Quî tandem? *Th.* Probe

Me emunxisti. *Tr.* Vide, sis, satin' recte? Num mucci  
fluunt?

*Th.* Imo etiam cerebrum quoque omne e capite emun-  
xisti meum.

Nam omnia malefacta vostra reperi radicitus.

Non radicitus quidem hercle, verum etiam eradicitus.

Numquam aedepol hodie inultus designaveris tibi.

800. Iam iubebo ignem, et sarmenta, carnufex, circumdari.

*Tr.* Ne faxis: nam elixus esse, quam assus soleo sua-  
vior.

*Th.* Exempla aedepol faciam ego in te. *Tr.* Quia pla-  
ceo, exemplum expetis.

*Th.* Loquere; quouismodi reliqui, quom hinc abibam,  
filium?

*Tr.* Cum pedibus, manibus, cum digitis, auribus, oculis,  
labris.

*Th.* Aliud te rogo *Tr.* Aliud ego nunc tibi respondeo;  
Sed eccum tui gnati sodalem video huc incedere

Callidamatem: illo praesente, mecum agito, si quid  
voles.

---



*Ibid. Scen. II.*

CALLIDAMATES, THEUROPIDES, TRANIO,

*Cal.* Ubi somnum sepelivi omnem, atque obormivi  
crapulam,

Philolaches venisse mihi suum narravit peregre huc  
patrem:

810. Quoque modo hominem advenientem servos ludifica-  
tus siet,

*Ait.* sese metuere in conspectum illius procedere.

Nunc ego de sodalitate solus sum orator datus,

Qui a patre eius conciliarem pacem: atque eccum optime.

Iubeo te salvere, et salvos cum advenis, Theuropides,  
Peregre, gaudeo: hic apud nos hodie coenes te rogo.

*Th.* Callidamate, Dii te ament: de coenâ facio gratiam.

*Cal.* Quin venis? *Tr.* Promitte. Ego ibo pro te, si tibi  
non libet.

*Th.* Verbero etiam inrides? *Tr.* Quian' me pro te ire  
ad coenam autumo?

*Th.* Non enim ibis: ego, ferare, faxo, ut meruisti,  
in crucem.

820. *Cal.* Age, mitte ista, et ito ad me ad coenam. *Tr.* Dis-  
venturum: quid taces?

*Cal.* Sed tu quid istuc confugisti in aram inscitissimus?

*Tr.* Adveniens perterruit me. Loquere nunc quid fecerim.

Nunc utriusque disceptator eccum adest: age, disputa.

*Th.* Filium corrupisse aio te meum. *Tr.* Ausculta modo,

Fateor peccavisse; amicam liberasse, absente te;

Foenori argentum sumsisse; id esse absumentum praedico.

Numquid aliud fecit, nisi quod faciunt summis gnati  
generibus?

*Th.* Hercle mihi tecum cavendum est: nimis quàm es  
orator catus.



*Cal.* Sine me dum istuc iudicare: surge; ego istic assedero.

830. *Th.* Maxume: accipito hanc ad te litem. *Tr.* Enim istic captio est,

*Fac,* ego ne metuam igitur, et ut tu meam timeas vicem.

*Th.* Iam minoris omnia facio, prae quam quibus modis Me iudificatus est. *Tr.* Bene hercle factum, et factum gaudeo.

Sapere istac aetate oportet, qui sunt capite candido.

*Th.* Quid ego nunc faciam, si amicus Demipho, aut Philonides?

*Tr.* Dicito iis, quo pacto servus tuus te iudificaverit.

Optumas frustrationes dederis in comoediis.

*Cal.* Tace parumper: sine me vicissim loqui: ausculta. *Th.* Licet.

*Cal.* Omnium primum sodalem me esse scis gnato tuo.

840. *Is* adit me: nam illum prodire pudet in conspectum tuum,

Propter ea, quae fecit, quia te scire scit: nunc, te obsecro,

Stultitiae, adolescentiaeque eius ignoscas: tuus est.

Quidquid fecit nobiscum unâ fecit: nos deliquimus.

Foenus, sortem, sumtumque omnem, omnia

Nos dabimus: nos conferemus, nostro sumtu, non tuo.

*Th.* Non potuit venire orator magis ad me inpe-  
trabilis,

Quam tu, neque illi sum iratus: neque quicquam succenseo:

Si hoc pudet, fecisse sumtum, supplicii habeo satis.

*Cal.* Dispudet. *Tr.* Datâ isti veniâ, quid me siet nunc iam?



850. *Th.* Verberibus caedere, lutum pendens. *Tr.* Tamen etsi me pudet?

*Th.* Interimam hercle ego si vivo. *Cal.* Fac istam cunctam gratiam:

Tranioni remitte, quaeso, hanc noxiam causâ meâ.

*Th.* Aliud quidvis impetrari a me facilius perferam, Quàm ut non ego istum pro suis factis pessimis pessum premam.

*Cal.* Mitte, quaeso, istunc. *Th.* Hem, viden' ut restat furcifer?

*Cal.* Tranio, quiesce, si sapis. *Th.* Tu quiesce hanc rem modo

Petere: ego illum verberibus, ut sit quietus, subegero.

*Cal.* Nihil opus est profecto: age iam, sine modo te exoravies.

*Th.* Nolo ores. *Cal.* Quaeso hercle. *Th.* Nolo, inquam, ores. *Cal.* Nequicquamne vis.

Hanc modo unam noxiam, unam, quaeso, fac causâ meâ.

860. *Tr.* Quid gravaris? quasi non cras iam commeream aliam noxiam.

Ibi utrumque, et hoc, et illud poteris ulcisci probe.

*Cal.* Sine te exoram. *Th.* Age abi: abi impune: hem huic habeto gratiam.

Spectatores, fabulâ hæc est acta. Vos plausum date.

---



EX  
MENAECHMIS.

DRAMATIS PERSONAE.

|                                |                                   |
|--------------------------------|-----------------------------------|
| MENAECHMUS <i>surreptus</i> ,  | SERVUS ALIUS.                     |
| EROTIUM, <i>uxor eius</i> .    | MEDICUS.                          |
| CYLINDRUS, <i>coquus</i> .     | SENEX, <i>Menaechmei surrepti</i> |
| MENAECHMUS <i>Sosicles</i> .   | <i>socer</i> .                    |
| MESSENIO, <i>servus eius</i> . | LORARI.                           |

ARGUMENTUM.

Mercator Siculus, cui erant gemini filii.  
Ei, surrepto altero, mors obtigit.  
Nomen subreptitii indit illi, qui domi est,  
Avus paternus: facit Menaechmum Sosiclem.  
Et is, postquam adolevit, Epidamnum devenit.  
Hic fuerat auctus ille surreptitius.  
Menaechmum civem credunt omnes advenam:  
Eumque appellant, uxor et socer:  
Ii se cognoscunt fratres postremò invicem.

PROLOGUS.

10. Salutem primum iam a principio propitiam  
Mihi atque vobis spectatores, nuncio.  
Apporto vobis Plantum linguâ, non manu,  
Quaeso, ut benignis accipiatis auribus.  
Nunc argumentum accipite, atque animum advortite.  
Quam potero in verba conferam paucissima.  
Mercator quidam fuit Syracusis Senex:  
Ei sunt nati filii duo gemini,



- Ita formâ simili pueri, uti mater sua  
Non internosse posset, quae mammam dabat:  
20. Neque adeo mater ipsa, quae illos pepererat;  
Ut quidem ille mihi dixit, qui pueros viderat.  
Postquam iam pueri septuennēs sunt, pater  
Oneravit navem magnam multis mercibus:  
Imponit alterum geminum in navem pater:  
Tarentum avexit secum ad mercatum simul:  
Illum reliquit alterum apud matrem domi.  
Tarenti ludi forte erant, quom illuc venit.  
Mortales multi, ut ad ludos convenerant.  
Puer inter homines aberravit a patre.  
30. Epidamniensis quidam ibi mereator fuit;  
Is puerum tollit, avehitque Epidamnium.  
Pater eius autem, postquam puerum perdidit,  
Animum despondit: eâque is aegritudine,  
Paucis diebus post, Tarenti emortuus est.  
Postquam Syracusas de re eâ nuncius redit  
Ad avom puerorum: puerum subductum alterum,  
Patremque pueri Tarenti esse emortuum;  
Immutat nomen avos huic gemino alteri:  
Ita illum dilexit, qui subreptus est, alterum.  
40. Illius nomen indit illi, qui domi est,  
Menaechmo, idem quod alteri nomen fuit,  
Et ipsus. eodem avos est vocatus nomine.  
Propterea illius nomen memini facilius,  
Quia illum clamore vidi flagitarius.  
Ne mox erretis, iam nunc praedico prius.  
Idem est ambobus nomen geminis fratribus.  
Nunc in Epidamnium pedibus redeundum est mihi,  
Ut hanc rem vobis examussim disputem.  
Si quis quid vostrum Epidamni curari sibi  
50. Velit, is audacter imperato, et dicito:



Sed ita, ut det unde curari id possit sibi.  
Nam nisi qui argentum dederit, nugas egerit:  
Qui dederit, magis maiores nugas egerit:  
Verum illuc redeo, unde abii, atque uno asto in loco.  
Epidamniensis ille, quem dudum dixeram,  
Geminum illum puerum qui surripuit alterum,  
Ei liberorum, nisi divitiae, nihil erat.  
Adoptat illum puerum subreptitium  
Sibi filium, eique uxorem dotatam dedit.

60. Eumque haeredem fecit, quâ ipse obiit die,  
Nam rus ut ibat fortè, ut multum pluverat,  
Ingressus fluvium rapidum ab urbe haud longule  
Rapidus raptori pueri subduxit pedes,  
Abstraxitque hominem in maxumam malam crucem.  
Illi tum divitiae evenere maxume.  
Is illic habitat geminus surreptitius:  
Nunc ille geminus qui Syracusis habet,  
Hunc quaeritatum geminum germanum suum.  
Hodie in Epidamnum venit cum servo suo,  
70. Haec urbs Epidamnus est, dum haec agitur fabula.

---

*Act. I. Scen. III.*

*MENAECHMUS surreptus, EROTIUM uxor eius.*

*Me.* Apparari iube apud nos mea uxor prandium.  
Nam ego, amici tres, et Peniculus parasitus in eo  
praelio potabimus.  
Quis nostrum ibi melior bellator erit inventus cantharo  
Arbitraberis? *Tr.* Quid hoc est? *Me.* (Palla quam  
emi tibi.)  
Cape tibi hanc; quando una vivis meis morigera  
moribus.



*Er.* (O quam splendida!) *Me.* Scin' quid volo ego te accurare?

*Er.* Scio: curabo, quae voles.

*Me.* Iube igitur nobis apud (nos) prandium accurarier, Atque aliquid scitamentorum de foro obsonarier,

80. *Glandionidam* suillam, laridum peronidem: aut Sinciput, aut polimenta porcina, aut aliquid ad eum modum:

Atque actutum. *Er.* Licet Aecastor. *Me.* Nos prodibimus ad forum

Iam nos hic erimus: dum coquitur, interim potabimus.

*Er.* Quando vis, veni: peracta res erit. *Me.* Propera modo.

*Er.* Evocate intus *Cylindrum* mihi coquam actutum foras,

### *Ibid. Scen. IV.*

#### *EROTIUM, CYLINDRUS.*

*Er.* Sportulam cape, atque argentum: eccos tris nummos habes?

*Cyl.* Habeo. *Er.* Abi: atque obsonium affer nobis, et tribus: vide quod sit satis,

Neque defiat, neque supersit. *Cyn.* Quoiusmodi hi homines erunt?

*Er.* Amici tres, ego et Menaechmus, et parasitus eius. *Cyl.* Iam isti sunt decem:

90. Nam parasitus quatuor hominum munus facile fungitur.

*Er.* Elocuta sum convivas: caeterum cura. *Cyl.* Licet.

Cocta sunt: iube ire accubitam. *Er.* Redi cito. *Cyn.* Iam ego hic ero.



## Act. II. Scen. I.

MENAECHMUS *Sosicles*, MENSENIO *servus*

*Men.* Nulla est voluptas navitis, Messenio,  
 Maior, meo animo, quàm quando ex alto procul  
 Terram conspiciunt. *Mes.* Maior, non dicam dolo,  
 Si adveniens, terram videas, quae fuerit tua.  
 Sed quæso quamobrem nunc Epidamnum venimus?  
 An quasi mare, omnis circumimus insulas?

Cum merce nostrâ, quin nos hinc domum  
 100. Redimus? nisi si historiam scribturi simus.

*Men.* Dictum facessas doctum: et discaveas malo:  
 Molestus ne sis: non tuo hoc fiet modo. *Mes.* Hem.  
 Illoc enim verbo esse me servom scio.  
 Non potuit paucis plura plane proloqui.  
 Verum nequeo me continere, quin loquar:  
 Audi Menaechme, quom inspicio marsupium,  
 Viaticati hercle admodum aestive sumus.  
 Nae tu hercle opinor nisi domum revertaris,  
 Ubi nil habebis, geminum dam quaeris, gemes.

110. Nam ita est haec hominum natio hic Epidamnia:

Voluptarii atque potatores maxumi:  
 Tum sycophantae, et palpatores plurimi  
 In urbe hanc habitant: tum mulieres  
 Nusquam perhibentur blandiores gentium.  
 Propterea huic urbi nomen Epidamno editum est,  
 Quia nemo ferme huc sine damno divortitur.

*Men.* Ego istuc cavebo. Cedo dum mihi huc mar-  
 supium.

*Mes.* Quid eo vis? *Men.* Ne mihi damnum in Epi-  
 damno duis.

Tu magnus amator (vini) es; Messenio.

120. Ego autem homo iracundus, animi perdit:



Id utrumque, argentum quando habeo, caverò  
Ne tu delinquas, neve ego irascar tibi.

*Mef.* Cape atque ferva, me lubente, feceris.

### *Ibid. Scen. II.*

*CYLINDRUS, MENAECHMUS Sosicles,  
MESSENIO.*

*Cyl.* Bene obsonavi, atque ex meâ sententiâ  
Bonum anteponam prandium pranforibus.  
Sed eccum Menaechmum video a tergo meo,  
Prius jam convivae ambulant ante ostium  
Quàm ego obsonatu redeo. Adibo: atque alloquar.  
Menaechme, salve. *Men.* Di te ament: scis quis ego  
sum?

130. *Cyl.* Non hercle vero! ubi convivae caeteri?

*Men.* Quos tu convivas quaeris? *Cyl.* Parasitum tuum  
et amicos.

*Men.* Meum parasitum et . . . . .? Certe hic infanus  
est homo.

*Mef.* Dixin' tibi esse hîc sycophantas plurimos?

*Cyl.* Menaechme, numeró huc advenis ad prandium.

Nunc obsonatu redeo. *Men.* Responde mihi.

Adolescens, quibus hîc pretiis porci veneunt

Sacres, sinceri? *Cyl.* nummo. *Men.* eum accipe:

Iube te piari de meâ pecuniâ.

Nam ego quidem insanum esse te certe scio,

140. Qui mihi molestus homini ignoto quisquis es.

*Cyl.* Cyllindrus ego sum: non nosti nomen meum?

*Men.* Ego te non novi, neque novisse adeo volo.

*Cyl.* Est tibi Menaechmo nomen tantum, quod sciam.

*Men.* Pro sano loqueris, cum me meo appellas nomine.

Sed ubi novisti tu me? *Cyl.* Ubi ego te noverim?



Qui (uxorem) habeas, heram meam, hanc Erotium,  
*Men.* Neque hercle habeo, neque quis sis homo, scio.

*Cyl.* Non scis, quis ego sim, qui tibi saepissime  
Cyathisso apud nos, quando potas. *Mes.* Hei mihi!

150. Quom nihil est, illi qui homini diminuam caput.

*Men.* Tun' cyathissare mihi soles, qui ante hunc diem  
Epidamnum numquam vidi, neque veni? *Cyl.* Negas?

*Men.* Nego hercle vero. *Cyl.* Non tu in illisce aedibus  
Habitas? *Men.* Dii illos homines, qui illic habitant,  
perduint?

*Cyl.* Insanit hic quidem, qui ipse maledicit sibi.

Audin' Menaechme? *Men.* Quid vis? *Cyl.* Si me con-  
sulas;

Nummo illo, quem mihi dudum pollicitus dare,  
Iubeas, si sapias, porculum asferri tibi:

Nam tu quidem hercle, certo non sanus satis,

160. Menaechme, qui nunc ipse maledicas tibi.

*Mes.* Heu hercle hominem multum, et odiosum  
mihi!

*Cyl.* Solet iocari saepe mecum illo modo:

Quantumvis ridiculus est, ubi uxor non adest.

*Men.* Quid ais tu? *Cyl.* Quid vis inquam? Satin' hoc  
quod vides,

Tribus vobis obsonatum est? An obsono amplius amicis,

Tibi et parasito, et (uxori)? *Men.* Quas tu (uxores),

Quos tu parasitos loquere? *Mes.* Quod te urget,  
scelus,

Qui huic sis molestus? *Cyl.* Quid tibi mecum est rei?

Ego te non novi: cum hoc, quem novi, fabulor.

170. *Men.* Non aedepol tute homo sanus es, certo scio.

*Cyl.* Iam ergo haec madebunt faxo: nihil morabi-  
tur:

Proin tu ne quo abeas longius ab aedibus.



Numquid vis? *Men.* Ut eas maxumam in malam crucem.

*Cyl.* Ire hercle melius est te interim, atque accumbere, Dum ego haec appono ad Volcani violentiam.

Ibo intro, et dicam te hîc astare (uxori);

Ut te hinc abducat, potius quam hic adstes foris.

*Men.* Iamne ille abiit? *Aedepol* haud mendacia

Tua verba experior esse. *Mes.* Hosce observato:

280. Nam istic (aliquam) credo habitare mulierem;

Ut quidem ille insanus dixit, qui hinc abiit modo.

*Men.* Sed miror, quî ille noverit nomen meum:

*Mes.* Minime hercle mirum. (Ea gens) morem hunc habet:

Ad portum mittunt servulos, ancillulas:

Si qua peregrina navis in portum advenit,

Rogant cuiatis sit, quid ei nomen siet:

Post illi extemplò se applicant, agglutinant:

Si pellexerunt; perditum amittunt domum.

Nunc in istoc portu stat navis praedatoria,

290. Abs quâ cavendum nobis sane censeo.

*Men.* Mones quidem hercle recte. *Mes.* Tum demum sciam.

Recte monuisse, si tu recte caveris.

*Men.* Tace dum parumper: nam concrepuit ostium:

Videamus qui hinc egreditur. *Mes.* Hoc ponam interim

Asservatote haec, sultis, navales pedes.

---



*Ibidem. Scen. III.*

*EROTIUM, uxor alterius Menaechmi, MENAECHMUS  
Sosicles, MESSENIO.*

*Er.* Sine foris sic: abi, nolo opperiri.

Intus para: cura, vide. quod opus est, ut

Fiat: sternite lectos: incendite odores?

Munditia illecebra animo est (convivarum):

200. Sed ubi ille est, quem coquus ante aedis esse ait?

Atque eccum video maritum meum.

Animule mi! mihi mira videntur,

Hic te stare foris. Omne paratum est,

Ut iussisti atque voluisti: neque tibi est

Ulla mora intus: prandium, ut iussisti, hic

Curatum est, ubi lubet, ire licet accubitus.

*Men.* Quicum mulier loquitur? *Er.* Equidem tecum.

*Men.* Quid mecum tibi

Fuit umquam, aut nunc est negoti? *Er.* Quid (hoc est)?

*Men.* Certo haec mulier aut insana, aut ebria est, Messenio:

210. Hominem quae ignotum compellat me tam familiariter.

*Mef.* Dixin' ego isthaec hic solere fieri? Folia nunc cadunt,

Prae ut si triduum hoc hic erimus, tum arbores in te cadent;

Nam ita sunt hic (mulieres) omnes elecebrae argentariae.

Sed sine me dum hanc compellare: heus, mulier! tibi dico. *Er.* Quid est?

*Mef.* Ubi tu hunc hominem novisti? *Er.* Hic meus (est maritus)

In Epidamno. *Mef.* In Epidamno, qui huc in hanc urbem pedem,



Nisi hodie, numquam intro tetulit? *Er.* Eia, delicias facis, Mi Menaechme, quin, amabo, is intro: hic tibi erit rectius.

*Men.* Haec quidem aedepol recte appellat meo me mulier nomine.

220. Nimis miror, quid hoc sit negoti. *Mef.* Oboluit marsupium

Huic istuc, quod habes. *Men.* Atque aedepol tu me monuisti probe.

Accipe dum hoc: scibo, utrum haec me magè amet, an marsupium.

*Er.* Eamus intro, ut prandeamus. *Men.* Bene vocas: tam gratia 'st.

*Er.* Curigitur tibi me iussisti coquere dudum prandium?

*Men.* Egone te iussi coquere? *Er.* Certo tibi, et parassito tuo, et amicis.

*Men.* Cui, malum, parasito? et quibus amicis?

Certe haec mulier non sana est satis.

*Er.* Peniculo. *Men.* Quis est iste Peniculus? quí extergentur baxcae?

*Er.* Scilicet qui dudum tecum venit, quom pallam mihi

230. Detulisti, uxori tuae. *Men.* Quid est?

Tibi pallam dedi? (tibi) uxori meae? Sanan' es?

Certe cantherino ritu mulier haec adstans somniat.

*Er.* Quí lubet ludibrio habere me, atque ire inficias mihi,

Facta quae sunt? *Men.* Dic, quid est id, quod negem, quod fecerim?

*Er.* Pallam te hodie mihi dedisse. *Men.* Etiam nunc nego.

Ego quidem neque umquam uxorem habui, neque habeo: neque huc

Umquam, postquam natus sum, intra portam penetravi pedem.



Prandi in navi: inde huc egressus sum: te conveni.

*Er.* eccere!

Perii misera! quam tu nunc navem narras? *Men.*  
Ligneam,

240. Saepe tritam, saepe fixam, saepeque excussam malleo.

*Er.* iam iam, amabo, desine ludos facere atque i haec  
mecum simul.

*Men.* Nam quem, mulier, alium hominem, non me quae-  
ritas?

*Er.* Non ego te novi Menaechmum Moscho prognatum  
patre?

Qui Syracusis perhibere natus esse in Sicilia,

Ubi rex Agathocles regnator fuit: et iterum Pynthia:

Tertium Liparo, qui in morte regnum Hieroni tra-  
didit:

Nunc Hiero 'st. *Men.* Haud falso, mulier, praedicas.  
*Mef.* Proh Jupiter?

Nunc isthaec mulier illinc venit, quae te novit tam cate?

*Men.* Messenio, accede huc. *Mef.* Quid negoti est?

250. *Men.* Abduc istos in tabernam actutum diversoriam.

Tum facito, ante solis occasum, ut venias advorsum  
mihi,

*Mef.* Non tu istas (mulieres) novisti, here. *Men.* Tace,  
inquam

Mihi dolebit, non tibi, si quid ego stulte facero.

Mulier haec stulta, atque inscita est, quantum perspexi  
modo.

Est hic praeda nobis. *Mef.* Perii. *Men.* Iamne abis?  
*Mef.* Perii probe;

Ducit lembum directum navis praedatoria.

Sed ego inscius, qui me herum postulem moderarier.

Dicto me emit audientem, haud imperatorem sibi.



Sequimini, ut quod imperatum est, veniam advorsum  
tempori.

*Act. V. Scen. I. v. 10.*

*MENAECHMYS* Sosicles, *EROTIUM* uxor alterius *Menaechmi*.

260. *Men.* (Nunc, dic tu): Quae res agitat te, mulier?

*Er.* O hominis impudentem audaciam?

*Men.* Non tu fcis, mulier, Hecubam quapropter canem  
Graii esse praedicabant? *Er.* Non equidem scio.

*Men.* Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis.  
Omnia mala ingerebat, quemquem adspexerat;  
Itaque adeo iure coepta appellari est canis.

*Er.* Non istaec ego flagitia possum perpeti.  
Nam me meam aetatem viduam esse mavelim,  
Quam istaec flagitia tua pati, quae tu facis.

270. *Men.* Quid id ad me, tu te nuptam possis perpeti,  
An sis abitura a tuo viro? an mos est ita hic,  
Peregrino ut adveniendi narrent fabulas?

*Er.* Quas fabulas? Non, inquam, patiar praeter haec,  
Quin vidua vivam, quàm tuos mores perferam.

*Men.* Me quidem, hercle, causâ vidua victito,  
Vel usque dum regnum obtinebit Iupiter.

Hec, hercle, mulier multum, et audax, et mala es:

*Er.* Nae istuc mecastor iam patrem accersam meum.  
Atque enarrabo tua flagitia, quae facis.

280. I, Decio, quaere meum patrem, tecum simul  
Ut veniat ad me: ita rem esse dicito.

Iam ego aperiam istaec tua flagitia. *Men.* Sanan' es?  
Quaeso, hercle, mulier, si fcis, monstra quod bibam,  
Tuam qui possim perpeti petulantiam?



Quem tute hominem esse me arbitrare, nescio.

Ego te simitu novi cum Parthaone.

Er. Si me derides, at pol illum non potes,

Patrem meum qui huc advenit: quin respicis?

Novistin' tu illum? *Men.* Novi cum Calchâ simul

290. Eodem die vidi illum, quo te ante hunc diem.

Er. Negas novisse me? negas patrem meum?

*Men.* Idem hercle dicam, si avom vis adducere.

Er. Proh Deum atque hominum fidem! Quid hoc est?

*Ibid. Scen. II. v. 10.*

EROTIUM, SENEX, MENAECHMUS *Sosicles.*

Se. Quid nam est negoti, quod filia sic

Repente expelit me, ad sese ut irem?

Nec quid id sit mihi certius facit,

Quid velit, quidque arcessat.

Verum propemodum iam scio, quid fiet rei.

Crede cum viro litigium natum esse aliquod,

300. Ita istaec solent, quae viros subservire

Sibi postulant, dote fretae, feroces.

Et illi quoque haud abstinere saepe culpâ,

Verum est modus tamen, quoad pati uxorem oportet.

Nec pol filia umquam patrem arcessit ad se;

Nisi quid aut commissi, aut iurgii est causa.

Sed quicquid id est, iam sciam: atque eccam eampse

Ante aedis, et eius tristem virum video.

Id est, quod suspicabar.

Appellabo hanc *Er.* Ibo advorsum. Salve multum mi pater.

310. Se. Salva sis: salvaene (res omnes)? aduenio: sed cur  
arcessi inbes?

Quid tu tristis es? Quid ille antem abs te iratus destitit?

Nescio quid vos velitati estis inter vos duos.



Loquere, uter meruistis culpam: paucis: non longos  
logos.

*Er.* Nusquam equidem quidquam deliqui: hoc primum  
te absolvo, pater.

Verum vivere hic non possum, neque durare ullo  
modo:

Proin tu me hinc abducas. *Se.* Quid istuc autem est?

*Er.* Ludibrio, pater,

Habeor. *Se.* Unde *Er.* Ab illo, quoi me mandavisti,  
meo viro.

*Se.* Ecce autem litigium. Quotiens edixi tandem tibi,  
Ut caveres, neuter ad me iretis cum querimoniâ?

320. *Er.* Qui ego istuc, mi pater, cavere possum? *Se.*  
Men' interrogas?

*Er.* Nisi non vis. *Se.* Quotiens monstravi tibi, viro ut  
morem geras?

Quid ille faciat, ne id observes? quo eat? quid re-  
rum gerat?

*Er.* Non equidem mihi te advocatum, pater adduxi;  
sed viro.

Hinc stas: illinc causam dicis. *Se.* Si ille quid deli-  
querit,

Multo tanto illum accusabo, quam te accusavi, amp-  
lius,

Iam ego ex hoc, uti factum est, scibo. Ibo ad homi-  
nem, atque alloquar.

• Dic mihi istuc, Menaechme, quod vos dissertatis, ut  
fciam.

Quid tu tristis es? quid illam autem iratam abs te  
destituis?

*Men.* Quisquis es, quidquid tibi nomen est, senex:  
summum Iouem,

330. Deosque detestor. *Se.* Quâ de re?



*Men.* Me neque isti bene, neque male fecisse mulieri.  
Si ego intra aedis huius umquam, ubi habitat, pene-  
travi pedem:

Omnium hominum exopto ut fiam miserorum miser-  
rurus.

*Se.* Sanusne es, qui istuc exoptes aut neges, te um-  
quam pedem

In eas aedis intulisse, ubi habitas, insanissime?

*Men.* Tun', senex, ais habitare me in illisce ae-  
dibus?

*Se.* Tu negas? *Men.* Nego hercle vero. *Er.* Nimio  
haec impudenter negas,

Nisi quo nocte hac emigrasti *Se.* Concede hâc filia.

Quid tu ais? nam hinc emigrasti? *Men.* Quem in  
locum, aut ob rem, obsecro?

340. *Se.* Non aedepol scio. *Er.* Profecto ludit te hic.

*Se.* Non tu te tenes?

Iam verò, Menaechme, fatis iocatus es: nunc hanc  
rem age.

*Men.* Quaeſo, quid mihi tecum est? unde aut quis  
homo tu es, quid feci ego

Tibi, aut adeo isti, quae mihi molesta est quoque  
modo?

*Er.* Viden' tu illi oculos virere: ut viridis exoritur  
colos

Ex temporibus atque fronte: ut oculi scintillant vide.

*Men.* Quid melius est mihi, quam, quando illi me  
insanire praedicant,

Ego me assimulem insanire, ut illos a me absterream

*Er.* Ut pandiculans oscitatur? Quid nunc faciam mi  
pater;

350. *Se.* Concede huc, mea nata, ab istoc quam potes lon-  
gissime.



*Men.* Evoe, Evie Bromie, quo me in sylvam venatum vocas?

*Aud.* Sed non abire possum ab his regionibus.

Ita me ab laevâ rabiosa foemina observat canis.

Post autem illic hircus alius, qui saepe aetate in suâ  
Perdidit civem innocentem falso testimonio.

*Se.* Vae capiti tuo. *Men.* Ecce Apollo mihi ex oraculo  
imperat.

Ut ego illis oculos exuram lampadibus ardentibus.

*Er.* Perii, mi pater, minatur mihi oculos exurere.

*Men.* Hei mihi, insanire me aiunt, ultro cum ipsi insaniunt?

360. *Se.* Filia. heus! *Er.* Quid est? quid agimus? *Se.* Quid  
si ego huc servos cito?

Ibo, adducam, qui hunc hinc tollant, et domi devinci-  
ant.

Priusquam turbarum quid faciat amplius. *Men.* Enim  
vero nisi

Occupo aliquod mihi consilium, hi domum me ad se  
auferent.

Pagnis me velas in huius ore quicquam parcere,

Ni iam ex meis oculis abscedat in malam magnam  
crucem:

Faciam quod iubes, Apollo. *Se.* Fuge domum, quantum  
potes,

Ne hic te obtundat. *Er.* Fugio, amabo: observa istunc  
mi pater,

Ne quo hinc abeat. Sumne ego mulier misera, quae  
illaec audio?

*Men.* Haud male illanc amovi: nunc hunc ego impu-  
rissimum,

370. Barbatum, tremulum, Titanum, Cygno prognatum  
patre:



Ita mi imperas, ut ego huius membra, atque ossa, atque artus

Comminuam illo scipione, quem ipse habet. *Se.* Dabitur malum,

Me quidem si attigeris, aut propius ad me accesseris,

*Men.* Faciam quod iubes. Securim capiam ancipitem, atque hunc senem

Exossabo: dein dedolabo assulatim viscera.

*Se.* Enimvero illud praecavendum est, atque accurandum mihi.

*Men.* Multa mihi imperas, Apollo. Nunc equos iunctos iubes

Capere me indomitos, feroces, atque currum inscendere.

Ut ego hinc proteram leonem Getulum, olentem, edentulum.

380. Iam adstiti in currum: iam lora teneo: iam stimulum in manu est.

Agite equi: facitote, sonitus ungularum appareant

Cursu celeri: facite inflexa sit pedum pernicitas.

*Se.* Mihin' equis iunctis minare? *Men.* Ecce Appollo, denuo

Me iubes facere impetum in eum, qui stat, atque occidere.

Sed quis hic est, qui me capillo hinc de curru deripit?

Imperium tuum demutat, atque edictum Apollinis?

*Se.* Heu, hercle, morbum acrem ac durum! Di vostram fidem!

Vel hic, qui insanit, quam valuit paullo prius!

Ei derepente tantus morbus incidit!

390. Ibo atque arcessam medicum iam, quantum potest,

---



*Ibid. Scen. III.*

MENAECHEMVS.

Iamne isti abierunt, quaeso, ex conspectu meo.

Qui me vi cogunt, ut validus insaniam?

Quid cesso abire ad navem, dum salvo licet?

Vosque omnes, quaeso, si senex reuerit;

Neque me indicetis, quâ plateâ aufugerim.

*Ibid. Scen. IV.*

MEDICUS, SENEX.

*Med.* Quid esse morbi dixeras? narra senex.

Num larvatus est ille, aut cerritus, fac sciam.

Num eum veterinus, aut aqua intercus tenet?

*Sen.* Quin eâ te caussâ duco; ut id dicas mihi,

400. Atque illum ut sanum facias, *Med.* Perfacile id quidem est.

Sanum futurum, meâ ego id promitto fide.

*Sen.* Magnâ cum curâ ego illum curari volo.

*Med.* Ita ego illum cum curâ magnâ curabo tibi.

*Sen.* Atque eecum ipsum hominem. *Med.* Observemus, quam rem gerat.

*Ibid. Scen. V.*

MENAECHEMVS surreptus, SENEX, MEDICUS.

*Men.* Aedepol, nae hic dies pervorsus atque advorsus mihi oblitgit,

(In foro nullus est): Ego vivo miser.



*Sen.* Audin' quae loquitur? *Med.* Se miserum praedicat. *Sen.* Adeas velim.

*Med.* Salvos sis, Menachme? quaeso cur apertas brachium?

Non tu scis, quantum isti morbo nunc tuo facias mali?

410. *Men.* Quin tu te suspendis? *Med.* Ecquid sentis? *Men.* Quid ni sentiam?

*Med.* Non potest haec res elleboriingere obtinerier.

Sed quid ais, Menaechme? *Men.* Quid vis? *Med.* Dic mihi hoc, quod te rogo.

Album, an atrum vinum potas? *Men.* Quin tu is in malam crucem?

*Sen.* Iam hercle occoeptat insanire primulum. *Men.* Quin tu interrogas,

Purpureum panem, an punicium soleam ego esse, an luteum?

Soleamne esse avis squamosas, piscis pennatos? *Sen.* Papae!

Audin'tu, ut deliramenta loquitur? Quid cessas dare Potionis aliquid, priusquam percipit insania?

*Med.* Mane modo etiam percontabor.

420. Dic mihi hoc etiam: solent tibi umquam oculi duri fieri?

*Men.* Quid? tu me locustam censes esse, homo ignauissime?

*Med.* Dic mihi, an umquam tibi intestina crepant, quod sentias?

*Men.* Ubi satur sum, nulla crepitant: quando esurio, tum crepant.

*Med.* Hoc quidem aedepol haud pro insano verbum respondit mihi.



Perdormiscin'usque ad lucem? Facilen'tu dormis cubans?

*Men.* Perdormisco, si resolvi argentum, cui debeo.

Quin te Iupiter, Dique omnes, percontator, perdunt.

*Med.* Nunc homo insanire incoepat de illis verbis: cave tibi.

*Sen.* Imo modestior nunc quidem est de verbis, praeut dudum fuit.

430. Nam dudum uxorem suam esse aiebat rabiosam canem.

*Men.* Quid ego dixi? *Sen.* Insanis inquam. *Men.* ego-ne? *Sen.* Tu istic, qui mihi

Etiam me iunctis quadrigis minitatu's prosternere.

Egomet haec te vidi facere, egomet haec te arguo.

*Men.* At ego te sacram coronam surripuisse scio Iovisi

Et obeam rem in carcerem te esse compactum scio,

Et postquam es emissus, caesum virgis sub furcâ.

Tum patrem occidisse, et matrem vendidisse etiam scio.

Satin' haec pro sano maledicta maledictis respondeo?

*Sen.* Obsecro, hercle, medice, properè, quicquid facturus, face.

440. Non vides hominem insanire? *Med.* Scin' quid facias optimum?

Ad me face ut deferatur. *Sen.* Ita ne censes? *Med.* Quippini?

Ibi meo arbitrato potero curare hominem. *Sen.* Age ut lubet.

*Med.* Elleborum potabis saxo aliquot hos viginti dies.

*Men.* At ego te pendentem fodiam stimulis triginta dies.

*Med.* I, arcesse homines, qui illunc ad me deferant.

*Sen.* Quot sunt satis?

*Med.* Proinde ut insanire video, quatuor nihil o minus.



*Sen.* Iam hic erunt: afferva tu istunc, *medice. Med.*

Imo ego ibo domum,

Ut parentur, quibus paratis opus est: tu servos iube  
hunc

Ad me ferant. *Sen.* Iam ego illic faxo erit. *Med.* ego  
abeo. *Sen.* Vale.

450. *Men.* Abiit socerus! Abiit medicus: nunc solus sum. Proh  
Iupiter!

Quid illuc est, quod me hic homines insanire prae-  
dicant?

Nam equidem postquam gnatus sum, numquam aegro-  
tavi unum diem.

Neque ego insanio, neque ego pugnās, neque lites coepio;  
Salvus salvos alios video: novi homines: alloquor.

An qui perperam insanire me aiunt, ipsi insaniunt?

Quid ego nunc faciam? Domum ire cupio. At uxor  
non sinit.

Ergo: videbo prius, quis istic homo fiet.

*Ibid. Scen. VI.*

*MESSENIO solus, MENAECHEMVS surreptus.*

*Mef.* Spectamen bono servo id est, qui rem herilem

Procurat, videt, colloca, cogitatque,

460. Ut absente hero, rem heri diligenter

Tutetur, quam si ipse assit, aut rectius.

Tergum, quam gulam, crura, quam ventrem oportet

Potiora esse, quoi cor modeste situm est.

Recordetur id, qui nihili sunt, quid iis pretii

Detur suis ab heris, ignavis, improbis

Viris: verbera, compedes, molae, magna

Lassitudo, fames, frigusque durum:



Haec pretia sunt ignaviae.

Id ego male malum metuo: propterea bonum

470. Esse certum est potius quam malum: nam magis multo  
Patior facilius verba: verbera ego odi: propterea heri  
imperium

Exequor bene et sedate servio:

(Sed eccum video.)

*Ibid. Scen. VII.*

*SĒNEX, MENAECHMUS surreptus, LORARIſ, MESSĒNIO.*

*Sen.* Per ego vobis Deos atque homines dico, ut imperium meum

Sapienter habeatis curae: quaeque imperavi atque impero,

Facite: illic homo in medicinam ablatuſ ſublimis ſiet;  
Nisi quidem vos voſtra crura, aut latera nihili penditis,

Cave quiſquam, quod illic minitetur, voſtrum floccificerit.

Quid ſtatis? Quid dubitatis? Iam ſublimem raptum oportuit.

480. Ego ibo ad medicum: praesto ero illic cum venietis.  
*Men.* Occidi.

Quid hoc eſt negoti? quid illic homines ad me currunt, obſecro?

Quid voltis voſ? quid quaeritatis, quid me circumſiſtitis?

Quo rapitis me? quo fertis me? perii: obſecro voſtram fidem,

pidEamnienſes: ſubvenite, cives. Quin me mittitis?



*Mes.* Proh Di immortales, obsecro, quid ego oculis  
adspicio meis?

Herum meum indignissime, nescio quî sublimem fe-  
runt.

*Men.* Ecquis suppetias mihi audet afferre? *Mes.* Ego,  
here, audacissime.

O facinus indignum, et malum! Epidamnii cives, he-  
rum

Meum, hic in pacato oppido

490. Luci deripier in viâ, qui liber ad vos venerit?

Mittite istunc. *Men.* Obsecro te, quisquis es, operam  
ut des mihi,

Neu sinas in me insignite fieri tantam iniuriam.

*Mes.* Imo et operam dabo, et defendam, et subvenibo  
sedulo.

Numquam te patiar perire; me perire est aequius.

Eripe oculum isti, ab humero qui te tenet, here, te  
obsecro.

Hisce ego iam sementem in ore faciam, pugnos que  
obseram.

Maxumo hodie malo, herele, vostro istunc fertis: mittite.

*Men.* Teneo ego huic oculum. *Mes.* Face, ut oculi lo-  
cus in capite appareat.

Vos scelesti, vos rapaces, vos praedones. *Lo.* Periimus.

500. Obsecro herele. *Mes.* Mittite ergo. *Men.* quid me vo-  
bis tactio est?

Pecte pugnis. *Mes.* Agite: abite: fugite hinc in malam  
crucem.

Hem tibi etiam quia postremus cedis, hoc praemii feres.

Nimis autem bene ora commentavi, atque ex meâ sententiâ.

Aedepol, here, nae tibi subppetias tempore adveni modo.

*Men.* Et tibi Di semper adolescens, quisquis es, faci-  
ant bene.



Namque absque ted esset, hodie numquam ad solem occasum viverem.

*Mef.* Ergo aedepol si recte facias, here, me emittas manu.

*Mn.* Liberem ego te? *Mef.* Verum quandoquidem, here, te servavi. *Men.* Quid est?

Adolescens, erras. *Mef.* quid erro? *Men.* Per Iovem adiuro patrem,

510. Me herum tuum non esse. *Mef.* Non taces tu? *Men.* Non mentior.

Nec meus servos umquam tale fecit, quale tu mihi.

*Mes.* Sic, sine igitur, si tuum negas me esse, abire liberum.

*Men.* Meâ quidem hercle caussâ liber esto, atque ito quo voles.

*Mes.* Nempe iubes? *Men.* Jubeo hercle, si quid imperii est in te mihi.

*Mef.* Salve mi patrone. *Servus alius.* Cum tu liber es Messenio,

Gaudeo. *Mes.* Credo hercle vobis : sed, patrone, te obsecro,

Ne minus imperes mihi, quam quom tuus servus fui. Apud te habitabo, et quando ibis, unâ tecum ibo domum.

*Men.* Minime *Mes.* Nunc ibo in tabernam: vas et argentum tibi

520. Referam: recte est obligatum in vidulo marsupium, Cum viatico: id tibi iam nunc afferam,

Ita ut mihi dedisti: redibo: hic me mane.

*Men.* Nimia mira mihi quidem hodie exorta sunt multis modis.

Alii me negant cum esse qui sum, atque excludunt foris:



Etiam hic servum esse meum aiebat, quem ego emisi manu.

Is ait mihi allaturum cum argento marsupium;

Socer et medicus me insanire dicebant, quid sit, mira sunt.

Haec nihilo mihi esse videntur secius, quam somnia.

*Ibidem Scen. VIII.*

*MENAECHMUS Sosicles, MESSENIO servus eius.*

*Men.* Sos. Men' hodie usquam convenisse te audax audes dicere.

530. *Postquam advorsum mihi imperavi, ut huc venires?*

*Mes.* Quin modo

Eripui homines qui te ferebant sublimem, quatuor.

Apud hasce aedis clamabas Deum fidem atque hominum omnium,

Quom ego acurro, teque eripio, vi pugnando, ingratis:

Ob eam rem, quia te servavi, me emisisti liberum.

Quom argentum dixi me petere, et vasa, tu quantum potest,

Praecucurristi obviam, ut quae fecisti, inficias eas.

*Men.* Liberum ego tu iussi abire? *Mes.* Certo *Men.* quoi? certissimum est,

Mepte potius fieri servum, quam te umquam emit-tam manu.

*Ibidem Scen. IX.*

*MENAECHMUS surreptus, MESSENIO, MENAECHMUS Sosicles.*

*Sur.* Si vultis per oculos iurare, nihilo, hercle, eâ causâ magis



540. Facietis, ut ego hodie (taliam quocumque dixerim.)

*Mes.* Proh Di immortales! quid ego video? *Sos* Quid vides? *Mes.* Speculum tuum.

*Sos.* Quid negoti est? *Mes.* Tua est imago, tam consimilis, quam potest.

*Sos.* Poll profecto haud est dissimilis, meam cum formam noscito.

*Sur.* O adulescens, salve, qui me servasti, quisquis es.

*Mes.* Adulescens, quaeso, hercle, loquere tuum mihi nomen, ni piget.

*Sur.* Non aedepol, ita promeruisti de me, ut piget quae velis.

Mihi est Menaechmo nomen. *Sos.* Imo, id est, aedepol, mihi.

*Sur.* Siculus sum Syracusanus. *Sos.* Ea domus, et patria est mihi.

*Sur.* Quid ego ex te audio? *Sos.* Hoc quod res est.

550. *Mes.* Novi equidem hunc: herus est meus.

Ego quidem eius servus sum: sed esse huius me credidi;

Ego hunc censebam esse te: huic etiam exhibui negotium.

Quaeso ignoscas, si quid stulte dixi, atque imprudens tibi.

*Sos.* Delirare mihi videre; non commeministi simul, Te hodie mecum exire e navi. *Mes.* enim vero aequom postulas,

Tu mihi herus es, tu servum quaere: salveto tu, tu vale.

Hunc ego esse aio Menaechmum. *Sur.* At ego me. *Sos.* Quae haec est fabula?

Tu es Menaechmus? *Sur.* Me esse dico, Moscho pro-gnatum patre.



Sos. Tun' meo patre es prognatus? Sur. Imo equidem  
adulescens, tuum

560. Tibi neque occupare patrem, neque praeripere postulo.

Mes. Dii immortales! spem insperatam date mihi, quam  
suspitor.

Nam nisi me animus fallit, hi sunt gemini germani  
duo.

Nam et patrem, et matrem commemorant pariter, qui  
fuerint sibi.

Sevocabo herum. Menaechme? Ambo Menaechmi.  
Quid vis? Mes. Non ambos volo.

Sed uter vestrum est huc advectus navi mecum? Sur.  
Non ego.

Sos. At ego Mes. Te volo igitur, huc concede. Sos.  
Concessi: quid est?

Mes. Illic homo, aut sycophanta, aut geminus est frater  
tuus.

Namque ego hominem homini similiorem numquam  
vidi alterum,

Neque aqua aquae, neque lac est lac, crede mihi,  
usquam similis,

570. Quàm hic tui est, tuque huius. Postea autem eam-  
dem patriam ac patrem

Memorat. Melius est nos adire, atque hunc percon-  
tarier.

Sos. Hercle, quin tu me admonuisti recte, et habeo  
gratiam.

Perge operam dare, obsecro, hercle. Liber esto, si  
invenis

Hunc meum fratrem esse. Mes. Spero. Sos. Et ego  
idem spero fore.

Mes. Quid ais tu? Menaechmum, opinor, te vocari  
dixeras



*Sur.* Ita vero. *Mes.* Huic item Menaechmo nomen est:  
in Sicilia

Te Syracusis natum esse dixisti: hic natus est ibi:  
Moschum tibi patrem fuisse dixisti: huic itidem fuit.  
Nunc operam potestis ambo mihi dare, et vobis simul.

580. *Sur.* Promernisti, ut ne quid ores, quod velis, quin  
inpetres.

Tamquam si me emeris argento, liber servibo tibi.

*Mes.* Spes mihi est, vos inventurum fratres germanos  
duos,

Geminos, unâ matre natos, et patre uno, uno die.

*Sur.* Mira memoras: utinam efficere, quod pollicitus, pos-  
sies.

*Mes.* Possum: sed nunc uterque, id quod rogabo, dicite.

*Sur.* Ubi lubet, roga, respondebo: nihil reticebo, quod  
sciam.

*Mes.* Et tibi nomen Menaechmo? *Sur.* Fateor. *Mes.*  
Est idem tibi?

*Sof.* Est. *Mes.* Patrem fuisse Moschum tibi ais? *Sur.*  
Ita vero. *Sof.* Et mihi.

*Mes.* Es ne tu Syracusanus? *Sur.* Certo. *Mes.* Quid tu?  
*Sos.* Quippini?

590. *Mes.* Optume. Usque adhuc conveniant signa. Porro  
operam date.

Quid longissime meministi, dic mihi, in patriâ tuâ?

*Sur.* Cum patre ut abii Tarentum ad mercatum, tum  
postea

Inter homines me deerrare a patre, atque inde avehi.

*Sos.* Iupiter supreme, serva me. *Mes.* Quid clamas?  
Quin taces?

Quot eras annos natus, cum te pater a patriâ avexit?

*Sur.* Septuennis: nam tum dentes mihi cadebant pri-  
mulum.



Neque patrem umquam post illa vidi. *Mes.* Quid?  
vostrum patri

Filii quot eratis? *Sur.* Ut nunc maxime memini, duo.

*Mes.* Uter eratis? tun', an ille major? *Sur.* Aequo  
ambo pares.

600. *Mes.* Qui id potest? *Sur.* Gemini ambo eramus, id *Sos.*  
Dii me servatum volunt.

*Mes.* Si interpellas, ego tacebo. *Sos.* Potius taceo. *Mes.*  
Dic mihi,

Uno nomine ambo eratis? *Sur.* Minime; nam mihi hoc  
erat,

Quod nunc est, Menaechmus: illum tunc vocabant  
Sosiclem.

*Sos.* Signa agnovi: contineri, quin complectar, non queo.  
Mi germane, gemine frater, salve, ego sum Sosicles.

*Sur.* Quomodo igitur post Menaechmo nomen est fac-  
tum tibi?

*Sos.* Postquam ad nos renunciatum est, te et patrem  
esse mortuum.

Avos noster mutavit: quod tibi nomen est, fecit mihi.

*Sur.* Credo ita esse factum, ut dicis, sed mihi hoc re-  
sponde. *Sos.* Roga.

610. *Sur.* Quod erat nomen nostrae matri? *Sos.* Theusi-  
marche. *Sur.* Convenit.

O salve, insperate, multis annis post, quem conspicio,  
Frater. *Sos.* Et tu, quem ego esse inventum gaudeo.

*Mes.* Numquid memorare, quin ego liber, ut iussisti,  
eam?

*Sur.* Optimum atque acquissimum orat, frater: fac  
caussâ meâ.

*Sur.* Liber esto. *Sur.* Cum tu es liber, gaudeo Messenio.

*Sos.* Quoniam haec evenerunt, frater, nostrâ ex sen-  
tentiâ,



In patriam redeamus ambo. *Sur.* Frater, faciam ut tu voles.

Auctionem hîc faciam, et vendam, quicquid est: nunc interim

Eamus intro, frater. *Sos.* Fiat. *Mes.* Scitin' quid ego vos rogo?

620. *Sur.* Quid? *Mes.* Mihi ut praeconium detis. *Sur.* Dabitur. *Mes.* Ergo nunc iam

Vis conclamari auctionem fore? Quo die? *Sur.* Die septimi.

*Mes.* Auctio fiet Menaechmi manè sane septimi.

Venibunt servi, supellex, fundi, aedis, omnia:

Veniunt, quaeque licebunt, praesenti pecuniâ:

Venibit uxor quoque etiam, si quis emptor venerit.

Vix credo totâ auctione capiet quinquagesies.

Nunc spectatores Valete, et nobis clare applaudite.

---



# EX PSEUDOLO.

## DRAMATIS PERSONÆ.

PSEUDOLUS, *Simonis servus.*

CALIDORUS, *Adolescens.*

SIMO, *Calidori Frater.*

BALLIO, *Mercator.*

HARPAX, *Polymachaeroplacidis servus.*

CHARINUS, *Adolescens.*

SIMIA, *Sycophanta.*

## Act. I. Scen. I.

### PSEUDOLUS, CALIDORUS.

Ps. Si ex te tacente fieri possem certior,  
Here, quae miseriae tam miserè mæcerant,  
Duorum labori ego hominum parsissem lubens,  
Mei te rogandi, et tui respondendi mihi.

Nunc quoniam id fieri non potest: necessitas

Me subigit, ut te rogitem : responde mihi.

Quid est, quod tu exanimatus iam hos multos dies

Gestas tabellas tecum, eas lacrymis levis,

Neque tui participem consilii quemquam facis?

10. Eloquere, ut, quod ego nescio, id tecum sciam.

Ca. Miserè miser sum, Pseudole.

Ps. Licet me id scire, quid sit? nam tu me antid-  
hac

Supremum habuisti comitem consiliis tuis.



*Ca.* Idem animus nunc est. *Ps.* Fac me certum, quid tibi

Sit, juvabo te aut re, aut operâ, aut consilio bono.

*Ca.* Cape has tabellas, tute hinc narrato tibi,

Quae me miseria, et cura contabefacit.

*Ps.* Mos tibi geretur, sed quid hoc quaeso? *Ca.* Quid est?

*Ps.* Has quidem pol credo, nisi Sibylla legerit,

20. *Ps.* Interpretarier potesse neminem.

*Ca.* Cur inclementer dicis lepidis litteris,

Lepidis tabellis, lepidâ conscriptis manu.

*Ps.* An, obsecro, hercle habent quoque gallinae manus?

Nam has quidem gallina scripsit. *Ca.* Odiosus mihi es.

Lege: vel tabellas redde. *Ps.* Imo enim pellegam,

Advortito animum. *Ca.* Non adest. *Ps.* At tu cita.

*Ca.* Imo ego tacebo: tu hinc eum ex cerâ cita:

Nam istic meus animus nunc est, non in pectore.

*Ps.* Tuam (futuram uxorem) video, Calidore. *Ca.* Ubi ea est, obsecro?

30. *Ps.* Eccam in tabellis. in cerâ cubat

*Ca.* At te Dii Deaeque, quantus es?.... *Ps.* Servassint quidem.

*Ca.* Quasi solstitialis herba paulisper fui:

Repente exoritur sum, repentino occidi.

*Ps.* Tace, dum tabellas pellego. *Ca.* Ergo quin legis?

*Ps.* „Phoenician Calidoro (futuro coniugi) suo

„Per ceram et linum, litterasque interpretes,

„Salutem mittit, et salutem abs te expetit,

„Lacrymans, titubanti animo, corde, et pectore.“

*Ca.* Perii: salutem nusquam invenio, Pseudole,



40. Quam illi remittam. *Ps.* Quam salutem? *Ca.* Argenteam.

*Ps.* Pro ligneân' salute vis argenteam

Remittere illi? Vide sis quam tu rem geras.

*Ca.* Recita, modo ex tabellis iam faxo scies,

Quam subito argento mihi usus invento siet.

*Ps.* „(Mercator) me peregre militi Macedonio viginti

„Minis vendidit, voluptas mea.

„Et priusquam hinc abiit, quindecim milēs minas

„Dederat; nunc unae quinque remorantur minae:

„Eâ caussâ milēs hic reliquit symbolum,

50. „Expressam in cerâ ex annulo suam imāginem,

„Ut qui hac afferet eius similem symbolum,

„Cum eo simul me mitteret: ei rei dies

„Haec praestituta est, proxuma Dionysia.

*Ca.* Cras ea quidem sunt. Prope ad est exitium mihi;

Nisi quid mihi in te est auxilii. *Ps.* Sine pellegam.

*Ca.* Sino: nam mihi videor cum eâ fabularier,

Lege: dulce amarumque unâ nunc misces mihi,

*Ps.* „Nunc (coniugii) nostri mihi atque itidem tibi

„Distractio, discidium, vasticies venit:

60. „Nisi quae mihi in te'st, aut tibi est in me salus.

„Haec quae ego scivi, ut (scires) curavi omnia:

„Nunc ego te experiar, quid ames, quid simules. Vale.“

*Ca.* Est misere scriptum, Pseudole. *Ps.* Ho miserrumel!

*Ca.* Quin fles? *Ps.* Pumiceos oculos habeo: non queo  
Lacrumam exorare, ut exspuant unam modo.

*Ca.* Quid ita? *Ps.* Genus nostrum semper siccoculum fuit.

*Ca.* Nihilne adiutare me audes? *Ps.* Quid faciam tibi?

*Ca.* Heu! *Ps.* Heu! id quidem hercle, ne parsis, dabo.

*Ca.* Miser sum: argentum nusquam invenio mutuom.

70. Pseudole. *Ps.* Heu! *Ca.* Neque intus nummus ullus  
est, *Ps.* Eheu!

*Ca.* Ille abducturus est mulierem cras. *Ps.* Eheu!



*Ca.* Istoccine pacto me adiutas? *Ps.* Do, id quod mihi est.

Nam is mihi thesaurus iugis in nostrâ est domo.

*Ca.* Actum hodie de me est: sed potes nunc mutuam Drachmam dare mihi unam. quam cras reddibo tibi?

*Ps.* Vix hercle opinor, si me opponam pignori.

Sed quid de drachmâ facere vis? *Ca.* Restim volo

Mihi emere. *Ps.* Quamobrem? *Ca.* Quî me faciam pensilem.

Certum 'st mihi ante tenebras, persequi tenebras.

80. *Ps.* Quis mihi igitur drachmam reddet, si dederim tibi?

An tu te eâ causâ vis sciens suspendere,

Ut me defraudes drachmâ, si dederim tibi?

*Ca.* Profecto nullo pacto possum vivere;

Si illa a me abalienatur, atque abducitur.

*Ps.* Quid fles, cucule, vives. *Ca.* Quid ego, ni fleam?

Quoi nec paratus nummus argenti siet,

Neque quoi libellae spes sit usquam gentium.

*Ps.* Ut litterarum ego harum sermonem audio,

Nisi ut illi drachmis fleveris argenteis?

90. Quod tu istis lacrimis te probare postulas,

Non pluris refert, quam si imbrem in cribrum ingeras.

Verum ego te amantem, ne pave, non deseram:

Spero aliunde hodie me bonâ operâ, aut hac meâ,

Tibi inventurum esse auxilium argentarium,

Atque id futurum unde, unde dicam nescio;

Nisi quia futurum est, ita supercilium salit.

*Ca.* Utinam quae dicis, dictis facta suppetant.

*Ps.* Scis tu quidem, hercle, mea si commovi sacra

Quo pacto, et quantas soleam turbellas dare?

100. *Ca.* In te nunc sunt omnes spes aetati meae.

*Ps.* Satin' est si hanc hodie mulierem efficio tibi



Tua ut sit, aut si tibi do viginti minas? *Ca.* Satin ei futurum est.

*Ps.* Nunc ne quis dictum sibi neget, dico omnibus,  
Pube praesenti, in concione, omni populo,  
Omnibus amicis, notisque edico meis  
In hunc diem a me ut caveant, ne credant mihi.

*Ca.* Tace, obsecro, hercle. *Ps.* Quid negoti 's i? *Ca.*  
Ostium

(Mercatoris) crepuit. *Ps.* Crura mavellem modo.

*Ca.* Atque ipse egreditur. (Eo domum, ubi expecto dum venis.)

### *Ibidem Scen. VI.*

#### *P S E U D O L Ū S.*

110. Postquam illic hinc abiit; tu astas solus, Pseudole?

Quid nunc acturus postquam herili filio

Largitus dicta dapsilia es? Ubi sunt ea?

Quoi neque parata gutta certi consilii.

Neque adeo argenti: neque nunc quid faciam scio:

Neque exordiri primum, unde occipias habes:

Neque ad detexundam telam certos terminos:

Sed quasi poeta tabulas quom cepit sibi,

Querit quod nusquam est gentium, reperit tamen

Facit illud verisimile quod mendacium 'St

120. Nunc Ego Poeta fiam viginti minae

Quae nusquam nunc sunt gentium, inveniam tamen,

Atque ego huic jam pridem me daturum dixeram.

Ac volui injicere tragulam in nostrum senem;

Verum is, nescio quo pacto praesensit prius,

Sed comprimenda es mihi vox atque oratio.

Herum (nostrum Simonem senem videam oportet.)

Ex hoc sepulchro vetere viginti minas

Effodiam ego hodie, quas dem herili filio.



## Act. II. Scen. I. v. 16.

P S E U D O L U S.

(Ego) sum genere natus, (ut) magna me facinora deceat efficere;

130. Quae post mihi clara, et diu clueant, sed hunc quem video, quis hic est,

Qui oculis meis obviam ignorabilis obiiicitur? Libet scire,  
Quid hic velit cum machaerâ: et huic, quam rem agat, hinc dabo insidias.

## Ibid. Scen. II.

HARPAX, PSEUDOLUS.

Har. Hi loci sunt, atque hae regiones, quae mihi ab hero sunt demonstratae.

Ut ego oculis rationem capio, quam mihi ita dixit herus meus miles,

Septimas asse aedis a portâ, ubi ille habitat mercator, quoi iussit,

Symbolum me ferre, et hoc argentum. Nimis velim, certum qui

Mihi faciat, Ballio mercator ubi hic habitat. Ps. St; tace, tace:

Meus hic est homo, ni omnes Di atque homines deserunt. novo consilio

Nunc mihi opus est: nova res subito mihi haec obiecta est:

140. Iam pol ego hunc stratioticum nuncium advenientem probe perculiam.

Har. Ostium pultabo; atque intus evocabo aliquem foras.

Ps. Quisquis es, compendium ego te facere pultandi volo, Nam ego precator, et patronus foribus processi foras.

Har. Tu'n'es Ballio? Ps. Imo vero ego eius sum Subballio.



*Har.* Quid istuc verbi est? *Ps.* Condus promus sum, procurator peni.

*Har.* Quasi te dicas Atriense m *Ps.* Imo Atriensi ego impero.

*Har.* Quid tu servosne es, an liber? *Ps.* Nunc quidem etiam servio.

*Har.* Ita videre, et non videre dignus, qui liber sies.

*Ps.* Non soles respicere te, cum dicas iniuste alteri?

150. *Har.* Hunc hominem malum esse oportet. *Ps.* Di me servant atque amant.

Nam haec mihi incus est, procudam ego hodie hinc multos dolos.

*Har.* Quid illic secum solus loquitur? *Ps.* Quid ais tu, adolescens? *Har.* Quid est?

*Ps.* Esne, an non es ab illo milite Macedonio,

Servos eius, qui hinc a nobis est mercatus mulierem?

Qui argenti hero meo mercatori quindecim dederat minas,

Quinque debet? *Har.* Sum, sed ubi tu me novisti gentium?

Aut vidisti? aut collocutus? nam equidem Athenas antidhac

Numquam adveni; atque te vidi ante hunc diem unquam oculis meis,

*Ps.* Quia videre inde esse: nam olim quom abiit, argento hic dies

160. Praestituta est, quoad referet nobis: neque dum retulit.

*Har.* Imo adest. *Ps.* Tun' attulisti? *Har.* Egomet. *Ps.* Quid dubitas dare?

*Har.* Tibi ego dem? *Ps.* Mihi hercle vero, qui res rationesque heri

Ballionis curo: accepto, expenso, et quoi debet dato.



*Har.* Si quidem hercle etiam supremi promtes thesauros Iovis,

Tibi libellam argenti numquam credam. *Ps.* Dum tu sternuas,

Res erit soluta. *Har.* Vincam potius sic servavero.

*Ps.* Vae tibi! tu inventus vero meam qui furcilles fidem! Quasi mihi non sexcenta tanta soli soleant credier?

*Har.* Potest, ut alii ita arbitrentur, et ego ut ne credam tibi.

170. *Ps.* Quasi tu dicas me te velle argento circumducere

*Har.* Imo vero, quasi tu dicas, quasique ego autem id suspicer.

Sed quod est tibi nomen? *Ps.* Servos est huic mercatori Syrus,

Eum esse me dicam: Syrus sum. *Har.* Syrus? *Ps.* Id est nomen mihi.

*Har.* Verba multa facimus; herus si tuus domi est: quin provocas,

Ut id agam quod missus huc sum? quicquid est nomen tibi.

*Ps.* Si intus esset, evocarem: verum si dare vis mihi, Magis erit solutum, quam si ipsi dederis. *Har.* At enim scin' quid est?

Reddere hoc, non perdere, herus misit. Nunc certo scio Hoc, febrim tibi esse, quia non licet hoc iniicere ungulas,

180. Ego, nisi ipsi Ballioni, nummum credam nemini.

*Ps.* At illic nunc negotiosus 'st: res agitur apud indicem.

*Har.* Di bene vortant. At ego quando eum esse cenasebo domi,

Rediero: tu epistolam hanc a me accipe, atque illi dato:



Nam istic symbolum est inter herum meum, et tuum  
de muliere.

*Ps.* Scio equidem, ut qui argentum afferet, atque ex-  
pressam imaginem

Suam huc ad nos cum eo aibat velle mitti mulierem.  
Nam hic quoque exemplum reliquit eius. *Har.* Om-  
nem rem tenes.

*Ps.* Quid ego ni teneam? *Har.* Dato ergo istum sym-  
bolum illi. *Ps.* Licet.

Sed quid est tibi nomen? *Har.* Harpax. *Ps.* Apago  
te, Harpax: haud places.

190. *Huc* quidem hercle haud ibis intro. ne quid Harpax  
feceris.

*Har.* Hostis vivos rapere solco, ex hoc nomen mihi est.

*Ps.* Pol te multo magis opinor vasa aenea ex aedibus.

*Har.* Non ita est: sed scin' quid te orem, Syre? *Ps.*  
Sciam si dixeris.

*Har.* ego devortor extra portam huc in tabernam ter-  
tiam,

Apud anum illam dolarem, cludam, crassam Chry-  
sidem.

*Ps.* Quid vis? *Har.* Inde, ut me arcessas, herus tuus  
ubi venerit.

*Ps.* Tuo arbitrato maxime. *Har.* Nam, ut lassus veni  
de viâ,

Me volo curare. *Ps.* Sane sapis; et consilium placet,  
Sed vide sis, ne in questione sis, quando arcessam  
mihi.

200. *Har.* Quin ubi prandero; dabo operam somno.

*Ps.* Sane censeo.

*Har.* Numquid vis? *Ps.* Dormitum ut abeas. *Har.*  
Abeo. *Ps.* Atque audin', Harpage?

Iube sis te operiri, beatus eris si consudaveris.



## Ibid. Scen. III.

PSEUDOLUS.

Dii immortales ! conservavit me illic homo adventu suo.

Suo viatico reduxit me usque ex errore in viam.

Nam ipsa mihi Opportunitas non potuit opportunius Advenire, quam haec, quae data est mihi opportune epistola.

Nam haec epistola cornucopiae est, ubi inest quicquid volo :

Hic doli : hic fallaciae omnes sunt : hic sunt sycophantiae :

Hic argentum est. hic (coniux) amanti herili filio.

210. Centum doctum hominum consilia sola haec devincit Dea

Fortuna. Atque hoc verum est : proinde ut quisque fortunâ utitur,

Ita praecellet, atque exinde sapere eum omnes dicimus.

Bene ubi quod consilium discimus accidisce, hominem catum

Eum esse declaramus ; stultum illum, quoi vortit male.

Certa amittimus, dum incerta petimus : atque hoc evenit

In labore atque in dolore, ut mors obrepat interim.

Sed iam satis est philosophatum, nimis diu, et longum loquor.

Di immortales ! aurichalco contra non carum fuit

Meum mendacium, hic modo quod subito commentus fui,

220. Quia mercatoris me esse dixi. Nunc ego hac epistolâ



Deludam, et mercatorem, et qui hanc mihi dedit  
epistolam.

*Ibid. Scen. IV. v. 17.*

CALIDORUS, CHARINUS, PSEUDOLUS.

*Cal.* Illic homo est. *Ps.* Porrige audacter ad salutem  
brachium.

*Cal.* Dic utrum, Spemne, an Salutem te salutem, Pseu-  
dole.

*Ps.* Imo utrumque. Epistolam hanc modo intercepi, et  
symbolum.

*Ch.* Quomodo? *Ps.* Horum caussâ haec agitur specta-  
torum fabula.

Hi sciunt, qui hic affuerunt: vobis post narravero.

*Ca.* Quid nunc agimus? *Ps.* Liberam hodie tuam  
amicam amplexabere.

*Ca.* Egone? *Ps.* Tute. *Ca.* Ego? *Ps.* Ipsus inquam: si  
quidem hoc vivet caput,

Si modo mihi hominem invenietis propere. *Ch.* Quâ  
facie? *Ps.* Malum,

230. Callidum, doctum, qui, quando principium prehende-  
rit,

Porro suâ virtute teneat quid se facere oporteat.

Atque eum, qui non hic usitatus saepe sit. *Ca.* Si ser-  
vos est,

Numquid refert? *Ps.* Imo multò mavolo, quam libe-  
rum.

*Ch.* Posse opinor me dare hominem tibi malum, et  
doctum, modo

Qui a patre venit Carysto: necdum exiit ex aedibus



Quoquam, neque Athenas advenit umquam ante hesternum diem.

*Ps.* Bene iuvas: sed quinque inventis opus est argenti minis

Mutuis, quas hodie reddam; nam mihi huius debet pater.

*Ch.* Ego dabo, ne quaere aliunde? *Ps.* O. hominem oportunum mihi?

240. Manuleatam tunicam habere hominem decet:

Etiam opus est chlamyde, et machaerâ, et petaso. *Ch.* A me possum dare.

Sed quid, illo (homine, quem vis), es acturus? *Ps.*

Dicam, ubi hominem exornavero,

Subdititium fieri ego illum militis Polymachaeroplacidis servum volo:

Symbolum hunc ferat Ballioni cum quinque argenti minis;

Mulierem ab mercatore abducatur, hem tibi omnem fabulam.

Caeterum, quo quidque pacto faciat, ipsi dixero.

*Ca.* Quid nunc igitur stamus? *Ps.* Hominem cum ornamentis omnibus

Adducite exornatum ad me iam ad trapezitam Aeschinum:

Sed properate. *Ch.* Prius illic erimus, quam tu. *Ps.* Abite ergo ocius.

250. Ibo, atque onerabo meis praeceptis hominem,

Quid agat, ne quid titubet, docte ut hanc ferat fallaciam.

---



## Act. IV. Scen. II.

*BALLIO, PSEUDOLUS, SIMIA Sycophanta.*

*Ps.* Ingredere in viam, dolose: i, et ego hic in insidiis ero.

*Si.* Habui numerum sedulo: hoc est sextum a portâ proximum

*Angiportum.* In id angiportum me devorti iusserat!

*Quotumas aedis dixerit id ego admodum incerto scio.*

*Ba.* Quis hic homo chlamydatus est? aut unde est?  
aut quem quaeritat?

*Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis.*

*Si.* Sed eccum, qui ex incerto faciet mihi, quod quaero, certius.

*Ba.* Ad me adit rectâ: unde ego hominem hunc esse dicam gentium?

260. *Si.* Heus tu, qui cum hirquinâ astas barbâ, responde, quod rogo.

*Ba.* Eho! an non prius salutas? *Si.* Nulla est mihi salus dataria.

*Ba.* Nam pol hinc tantumdem accipies. *Ps.* Iam inde a principio probi.

*Si.* Ecquem in angiporto hoc hominem tu novisti, te rogo?

*Ba.* Egomet me. *Si.* Pauci istaec faciunt homines, quod tu praedicas:

*Nam in foro vix decumus quisquis est, qui ipse se se noverit.*

*Pf.* Salvos sum: iam philosophatur. *Si.* Hominem ego hic quaero.

*Legirupam, inpium, perjurum atque improbum.* *Ba.* me quaeritat

*Nam illa sunt mihi cognomenta, nomen si memoret modo.*

*Quid est ei homini nomen?* *Si.* Mercator Ballio.



270. *Ba.* Ipse sum, adulescens, quem tu quaeritas. *Si.* Tunc Ballio?

*Ba.* Ego enimvero is sum.

*Si.* Herus meus, tibi me salutem multam voluit dicere.

Hanc epistolam accipe a me, hanc me tibi iussit dare.

*Ba.* Quis is homo est, qui iussit? *Ps.* Perii: nunc homo in medio luto est.

Nomen nescit: haeret haec res. *Ba.* Quem hanc misisse ad me autumas?

*Si.* Nosce imaginem, tute eius nomen memorato mihi, Ut sciam Ballionem te esse ipsum. *Ba.* Oho! Polymachaeroplacides

Purus putus est ipse: novi, heus. *Si.* Polymachaeroplacides

Nomen est. Scio iam tibi me recte dedisse epistolam,

280. Postquam Polymachaeroplacidae elocutus nomen es.

*Ba.* Sed quid agit is? *Si.* Quod homo aedepol fortis atque bellator probus.

Sed propera hanc pellegere, quaeso, epistolam, ita negotium est.

Atque accipere argentum actutum, mulieremque mihi emittere,

Nam necesse hodie Sicyoni me esse, aut cras mortem exequi;

Ita herus meus est imperiosus. *Ba.* Novi: notis praedicas.

*Si.* Propera pellegere epistolam ergo. *Ba.* Id ago, si taceas modo.

„Miles mercatori Ballioni epistolam

„Conscriptam mittit Polymachaeroplacides,

„Imaginem obsignatam, quae inter nos duo

290. „Convenit olim.“ *Si.* Symbolum est in epistolâ.



*Ba.* Video et cognosco signum: sed in epistolâ

Nullam salutem mittere ne scriptam solet?

*Si.* Ita militaris disciplina est, Ballio!

Manu salutem mittunt benevolentibus:

Eâdem malam rem mittunt malevolentibus:

Sed ut occoepisti, perge operam experirier,

Quid epistola ista narret. *Ba.* Ausculta modo.

„Harpax calator meus est, ad te qui venit.

Tunc is es, Harpax? *Si.* Ego sum, atque ipse Harpax quidem.

300. *Ba.* „Qui epistolam illam fert, ab eo argentum accipi, et

„Cum eo simitu mulierem mitti volo,

„Salutem scriptam dignum est dignis mittere:

„Te si arbitrarer dignam misissem tibi“

*Si.* Quid nunc? *Ba.* Argentum des; abducas mulierem.

*Si.* Uter remoratur? *Ba.* Quin sequere ergo intrò. *Si.* Sequor.

### *Ibid. Scen. III.*

#### P S E U D O L U S.

Peiorem ego hominem, magisque vorsute malum,

Numquam aedepol quemquam vidi, quam hic est Simia

Nimisq; ego illum hominem metuo, et formido male;

Ne malus item erga me sit, ut erga illum fuit:

310. Ne in re secundâ nunc mihi obvortat cornua.

Si occasionem capsit, qui siet malus.

Atque aedepol equidem nolo: nam illi bene volo.

Nunc in metu sum maxumo, duplici modo.

Metuo ne captâ praedâ, capti praedones fuant.



Quom haec metuo, metuo ne ille huc Harpax adveniat  
 Priusquam hinc hic Harpax abierit cum muliere.  
 Perii, hercle! nimium tarde egrediuntur foras,  
 Cor conligatis vasis, exspectat meum,  
 Si non educat mulierem secum simul,  
 320. Ut extulatum ex pectore aufugiat meo.  
 Victor sum: vici cantos custodes meos.

*Ibid. Scen. IV.*

*SIMIA cum Phoenico, PSEVDOLUS.*

*Sim.* Ne plora, nescis ut res sit, Phoenicium!  
 Verum haud multo post faxo scibis.  
 Non ego te ad illum duco dentatum virum  
 Macedoniensem qui te nunc flentem facit.  
 Quocum iam esse te vis maxume ad eum duco te.  
 Calidorum haud multo post faxo amplexabere  
*Ps.* Quid tu intus, quaeso, desedisti? quamdiu  
 Mihi cor retunsum est oppugnando pectore?  
 330. *Sim.* Occasionem reperisti, verbero,  
 Ubi perconteris me insidiis hostilibus:  
 Quin hinc metimur gradibus militariis?  
*Ps.* Atque aedepol quamquam nequam homo es, recte  
 mones  
 Ite hac triumphi ad cantharum rectâ viâ.

*Ibidem. Scen. V.*

*B A L L I O.*

Ha hae! nunc demum mihi animas iu tuto est loco.  
 Postquam iste hinc abiit, atque abduxit mulierem.  
 Libet nunc venire Pseudolum, scelerum caput,



- Et abducere a me mulierem fallaciis.  
 Conceptis, hercle, verbis, satis certo scio,  
 340. Ego periurare mavellem me milies,  
 Quam mihi verba per deridiculum dare.  
 Nunc deridebo hercle hominem, si convenero.  
 Verum in pristinum credo, ut convenit, fore.  
 Nunc ego Simonem mihi obviam veniat velim,  
 Ut ea laetitiam laetus promiscuam sciet.

---

*Ibid. Scen. VI.*

HARPAX, SIMO, BALLIO.

- Ha. Malus, et nequam est homo, qui nihili imperium  
 heri  
 Sui servos facit: nihili est autem, suum  
 Qui officium facere inmemor est, nisi adeo monitus.  
 Nam qui liberos esse illico se arbitrantur,  
 350. Ex conspectu heri si sui se abdiderunt,  
 Luxuriantur, lustrantur, comedunt quod  
 Habent; ii nomen diu servitutis ferunt;  
 Nec boni ingenii quidquam in his est, nisi ut im-  
 Probis se artibus teneant: cum his mihi nec locus,  
 nec sermo  
 Convenit, neque his umquam nobilis fui.  
 Ego ut mihi imperatum est, etsi abest, hic adesse  
 herum  
 Arbitror. Nunc ego illum metuo, quom hic non adest,  
 Ne, quom assiet, metuam: ei res operam dabo.  
 Nam me in tabernâ usque adhuc sineret Syrus,  
 360. Quoi dedi symbolum: mansi, ut iusserat:  
 Mercator ubi esset domi, me aibat arcessere.  
 Verum ubi is non venit, nec vocat, venio huc ultro,  
 Ut sciam, quid rei siet, ne illic homo me ludificetur.



Neque quidquam est melius quam ut hoc pultem, atque aliquem

Evocem huc intus: Mercator argentum hoc volo a me accipiat,

Atque amittat mulierem nunc mecum simul.

Heus ubi estis vos? *Ba.* Heus Chlamydate! quid istuc debetur tibi?

*Ha.* Aedium dominum Ballionem quaerito.

*Ba.* Quisquis es, adulescens, operam fac compendi quaerere.

370. *Ha.* Quid iam? *Ba.* Quia te is ipse coram praesens praesentem videt.

*Ha.* tun' is es? *Ba.* Quid vis tibi:

*Ha.* argentum accipias. *Ba.* Iam dudum si des, porrexerim manum.

*Ha.* Accipe: hic sunt quinque argenti lectae numeratae minae.

Hoc tibi herus me iussit ferre Polymachaeroplacides, Quod deberet; atque ut mecum mitteres Phoenicium.

*Ba.* Herus tuus? *Ha.* Ita dico. *Ba.* Miles? *Ha.* Ita loquor *Ba.* Macedonius?

*Ha.* Admodum, inquam. *Ba.* Te ad me misit Polymachaeroplacides?

*Ha.* Vera memoras. *Ba.* Hoc argentum ut mihi dares?

*Ha.* Si tu quidem es

Ballio. *Ba.* Atque ut a me mulierem abduceres? *Ha.* Ita.

380. *Ba.* Phaeniciumpne esse dixit? *Ha.* Recte meministi *Ba.* Mane:

Iam redeo ad te. *Ha.* At matura, te propera, nam propero: vides

Iam diei multum esse. *Ba.* Video: hunc advocare etiam volo.

Mane modo istic; iam revortar ad te. Quid nunc fiet Simo?



Quid agimus? manifesto hunc hominem teneo, qui argentum attulit.

*Si.* Quid iam? *Ba.* An nescis quae sit haec res?

*Si.* Iuxta eum ignarissumis.

*Ba.* Aedepol hominem verberonem Pseudolum! ut docte dolum

Commentu'est! tantumdem argenti, quanti miles debuit, Dedit huic atque hominem exornavit, mulierem qui arcesseret.

Pseudolus tuus allegavit hunc quasi a Macedonio

390. Milite esset. Quid nunc mihi es auctor Simo?

*Si.* Exploratorem hunc faciamus ludos supposititium; Adeo donicum ipse sese ludos fieri senserit.

*Ba.* Sequere. Quid ais? nempe tu illius servos es?

*Ha.* Planissime.

*Ba.* Quanti te emit? *Ha.* Suarum in pugnâ virium victoriâ.

Namque ego eram domi imperator summus in patriâ meâ.

*Ba.* An etiam ille umquâ expugnavit carcerem patriam tuam?

*Ma.* Contumeliam si dices, audies. *Ba.* Quotumo die

Ex Sicyone huc pervenisti? *Ha.* Altero ad meridiem.

*Ba.* Strenne me hercle iisti. Quam, vide sis, pernix hic est homo?

400. Ubi suram aspicias, scias posse eum gerere crassas compedes.

*Ha.* I in malam crucem. *Ba.* Ire licebit tibi tamen hodie tempori.

*Ha.* Quin tu mulierem mihi emittis, aut reddis argentum? *Ba.* Mane.

*Ha.* Quid maneam? *Ba.* Chlamydem hanc commemoras, quanti conducta'st. *Ha.* Quid est?



*Ba.* Quid meret Machaera? *Ha.* Helleborum hisce hominibus est opus.

*Ba.* Eho? *Ha.* Mitte. *Ba.* Quid mercedis petasus hodie domino demeret?

*Ha.* Quid domino? quid somniatis? mea quidem haec habeo omnia, meo peculio empta.

Uncti hi sunt senes, fricari sese ex antiquo volunt.

*Ba.* Responde, obsecro, hercle hoc vero serio, quod te rogo.

Quid meres? quantillo argento te conduxit Pseudolus?

410. *Ha.* Quid istic Pseudola'st? *Ba.* Praeceptor tuus, qui te hanc fallaciam

Docuit, ut fallaciis hinc a me mulierem abduceres.

*Ha.* Quem tu Pseudolum? quas tu mihi praedicas fallacias?

Quem ego hominem nullius coloris novi. *Ba.* Non tu istinc abis?

Nihil est hodie hic sycophantis quaestus: proin tu Pseudolo

Nunties abduxisse aliam praedam, qui occurrit prior Harpax. *Ha.* Is quidem aedepol Harpax ego sum, *Ba.* Immo aedepol esse vis.

Purus putus hic sycophanta est. *Ha.* Ego tibi argentum dedi;

Et dudum adveniens extemplò symbolum servo tuo, Heri imagine obsignatam epistolam, hic ante ostium.

420. *Ba.* Meo tu epistolam dedisti servo? quoi servo? *Ha.* Syro.

*Ba.* Non confidit: sycophanta hic nequam est: nugis meditatur male.

Aedepol hominem verberonem Pseudolum! ut docte dolam



Commentu'st! tantundem argenti, quantum miles debuit,

Dedit huic, atque hominem exornavit, mulierem qui abduceret.

Nam illam epistolam ipse verus Harpax huc ad me attulit.

*Ha.* Harpax ego vocor; ego servos sum Macedonis militis;

Ego nec sycophantiose quidquam ago, nec malefice:

Neque istum Pseudolum, mortalis qui sit, novi, neque scio.

*Si.* Tu, nisi mirum'st, Ballio, plane perdidisti mulierem.

430. *Ba.* Aedepol, ne istuc magis magisque metuo, quom verba audio.

*Si.* Mihi quoque, aedepol, iam dudum ille Syrus cor perfrigefacit,

Symbolum qui hoc acceperat: mira sunt, ni Pseudolus est. Eho

Tu! quâ facie fuit, dudum quod dedisti symbolum?

*Ha.* Rufus quidem, ventriosus, crassis suris, subniger, Magno capite, acutis oculis, ore rubicundo, admodum Magnis pedibus. *Si.* Perdidisti, postquam dixisti pedes: Pseudolus fuit ipse *Ba.* actum est de melius morior, Simo!

Saltem Pseudolum mihi dedas. *Si.* Pseudolum ego dedam tibi?

Quid deliquit? dixi, ab eo tibi ut caveres, centies?

440. *Ba.* Quid nunc faciam? *Ha.* Si mihi argentum dederis, te suspendito.

*Ba.* Di te perdant. Sequere sis, me ergo hac ad forum, ut solvam.